

dacima iz arhiva, muzeja i literature. Daljih 5 godina predviđeno je za III fazu rada, fazu obradbe prikupljenog materijala.

Još prije početka rada na EAJ predsjednik Komisije za EAJ prof. dr B. Bratanić sudjelovao je kao član Stalne međunarodne komisije za Atlase u poslu oko koordiniranja rada na etnološkoj kartografiji i na organiziranju rada na jednom Etnološkom atlasu Evrope. Godine 1966. održan je u Zagrebu i Prvi međunarodni radni sastanak za etnološku kartografiju, na kojemu su položeni temelji za pripremu Etnološkog atlasa Evrope i susjednih zemalja prednje Azije i sjeverne Afrike, a i jedan od dva koordinaciona centra za taj rad nalazi se u Zagrebu. Time je i naš Atlas uvršten u ovu međunarodnu akciju.

Dosad je pisano o EAJ u nekoliko navrata, i to: prof. dr B. Bratanić: Etnološki atlas Jugoslavije, Etnološki pregled, I, Beograd 1959; dr B. Bratanić: Bericht über die volkskundliche Kartographie in Linz a.d. Donau, 11.—13. Dezember 1958 (Tagungsbericht, referati, izdali dr B. Bratanić i dr B. Burgstaller), Linz 1959; Bericht über den EAJ, umnoženi zapisnici III (1961) i IV (1964) radnog sastanka Njemačkog atlasa u Bonnu; Vlasta Domaćinović: Jugoslawien, Bericht, Zagreb 1968. (Izveštaji o radu Međunarodne radne konferencije o etnološkoj kartografiji, Zagreb 1966).

Vlasta Domaćinović

XI SAVJETOVANJE ETNOLOGA JUGOSLAVIJE I VI GODIŠNJA SKUPŠTINA ETNOLOŠKOG DRUŠTVA JUGOSLAVIJE (Zenica, 1—4. X 1969)

Ovogodišnje savjetovanje etnologa Jugoslavije, održano u Zenici, pored izlaganja o kraju u kome je kongres održan zahvatilo je i četiri odabrane teme: I. Problemi etnogeneze i etničke diferencijacije; II. Problemi tipologije stočarstva u balkanskim i susjednim zemljama; III. Etnologija i druge nauke; IV. Rezultati najnovijih etnoloških ispitivanja u Jugoslaviji.

Održano je devetnaest referata o ove četiri teme i četiri referata o Zenici i njenoj okolini. Nakon svečanog otvaranja savjetovanja predsjednik Etnološkog društva Jugoslavije prof. dr Milovan Gavazzi govorio je o naučnom djelu preminulog istaknutog člana EDJ profesora dra Milenka Filipovića.

U referatima o Zenici (dr Miloš Bejlović, *Zenica i njena okolina*; Nedžad Hadžidedić: *Sedmićni pazari u Zenici i okolini*; Ljiljana Beljkašić-Hadžidedić, *Zenički brdari*; Fikret Ibrahimpašić, *Zenički kraj posmatran s etnološkog stanovništva*) raspravljano je o kulturno-historijskim i ekonomskim karakteristikama i razvoju zeničkog područja. Ljiljana Beljkašić-Hadžidedić govorila je o jednom starom zanatu, o izradi brda za tkalački stan, koji u nekim selima zeničkog kraja još uvijek predstavlja važnu privrednu granu, ali će u skoroj budućnosti ipak neminovno nestati. Izlaganje Nedžada Hadžidedića o sedmićnim pazarima kao tradicionalnoj instituciji koja nema samo trgovačku nego još važniju društvenu funkciju (sastajalište) upozorilo je na jednu malo proučavanu pojavu, koja je, nastavljaajući na tradiciju, našla svoje mjesto i u današnjem životu pa kao takva zaslužuje jednako pažnju etnologa kao i sociologa i ekonomista.

Sretna slučajnost što je kongres počeo radom u srijedu omogućila je da učesnici kongresa neposredno nakon tih izlaganja obidu zenički pazar.

O problemima etnogeneze i etničke diferencijacije raspravljali su; dr Petar Vlahović, *Novije teorije o naseljavanju Slovena po sadašnjim jugoslovenskim zemljama i njihova antropološka potvrda*; dr Miroslav Draškić, *Narodna kultura uže Srbije u svetlosti etničkog mešanja preslovenskog (ilirsko-tračkog) i slovenskog stanovništva*; mg Vitomir Belaj, *Neki etnološki problemi sjeveroistočne Slovenije*; Persida Tomić, *Vračani-Crnogorci u okolini Skadra*; dr Jovan Vukmanović, *Etnički procesi i sastav stanovništva u starom Baru*.

Dr Petar Vlahović osvrnuo se na novije rasprave o procesu slavenske diferencijacije (Labude, Ribakova, Ljapuškin, Grafenauer, Klaićeva) s namjerom da ukaže koliko te teorije odgovaraju rezultatima antropoloških istraživanja, a o posljednjima smatra da nije vođeno dovoljno računa.

Dr Miroslav Draškić dotakao je između ostalog i problem porijekla vlašskog stanovništva u Srbiji. Zauzeo je stajalište da Vlasi u srednjovjekovnoj srpskoj državi i kasnije pod turskom upravom nisu bili samo klasna, socijalna kategorija nego istovremeno i etnička; da su oni u Srbiji starosjedioci ili doseljenici s jugozapada i da se ne može tvrditi da su oni došljaci iz današnje Rumunjske, iako ima i takvih.

Mg Vitomir Belaj nastojao je pokazati na primjeru sjeveroistočne Slovenije kako bi etnologija svojim metodama rada mogla doprinijeti rasvjetljavanju povijesnih zbivanja tamo gdje se povijest nalazi u nedoumici zbog pomanjkanja pisanih dokumenata.

U svom referatu o Vračanima-Crnogorcima u okolini Skadra Persida Tomić dala je detaljnu sliku sudbine te u stručnoj literaturi a i inače malo poznate etničke grupe.

Izlaganja o prvoj temi završio je dr Jovan Vukmanović prikazom etničkih procesa i sastava stanovništva u starom Baru.

Druga tema kongresa ostala je prilično okrnjena zbog izostanka petero stranih i domaćih stručnjaka koji su bili prijavili svoje sudjelovanje. Jedini referat o ovoj temi održao je dr Jovan F. Trifunovski o stočarstvu u SR Makedoniji. U terminu predviđenom za drugu temu iznio je Todor Gruev neka zanimljiva zapažanja o migracionim kretanjima iz sandžačko-hercegovačko-bosanskih krajeva u Makedoniju.

Na temu »Etnologija i druge nauke« odazvalo se pet referenata: dr Julian Bromlej, *K voprosu o vzaimosujazah etnografii s istoriej i sociologijej*; mg Radomir Rakić, *Zajednička i granična problematika etnologije i sociologije*; Dunja Ritman-Auguštin, *Neka pitanja odnosa etnologije i sociologije*; dr Desanka Nikolić, *Što nam pruža interdisciplinarni pristup istraživanja odevanja u nas*; dr Tvrtko Čubelić, *Rezultati najnovijih etnoloških istraživanja za područje usmenog narodnog stvaralaštva u svjetlu interdisciplinarnom*.

Dva referata iz ove grupe izazvala su najviše diskusija i različitih reakcija. To su izlaganja mga Radomira Rakića i Dunje Ritman-Auguštin.

Mg Radomir Rakić kao etnolog bavi se proučavanjem društvenog života, odnosno društvenih komponenti kulture — dakle, pitanjima koja ulaze jednako u domenu etnologije kao i sociologije. U svom radu došao je u dilemu

da li da se, po uzoru na dosadašnju etnološku praksu kod nas, zaustavi na granicama tradicionalne kulture ili da se upusti u istraživanje novijih i najnovijih pojava društvenog života koje donose suvremena društvena i kulturna zbivanja. Rakić se odlučio za drugu mogućnost: proširivanje etnološkog djelovanja preko tradicionalnih na suvremene pojave društvenog života. On to zamišlja ovako: »Proširenje i plansko zasnivanje ovakvog etnološkog rada možda bi mogao biti posebni zadatak jedne međudiscipline dviju nauka — socijalne etnologije — koja bi, donekle, bila predmetom adekvatna socijalnoj antropologiji ali sa istorijsko-materijalističkim generalnim metodom.« Detaljnije o metodama i tehnikama istraživačkog rada te nove discipline nismo čuli od Rakića, možda zato što zbog ograničenog vremena nije pročitao čitav referat.

Odobravam Rakićev interes za suvremeno, tim više što suvremeno većinom nije ništa bitno novo, što i ono nastavlja na tradiciju, djeluje na nju, preoblikuje je i s vremenom samo opet postaje tradicija. Zar i ono što mi danas smatramo tradicijom nije samo jedan isječak prošlog vremena koji dopire do nas, a kojemu su neminovno prethodili mnogi drugi. U uvjetima današnjice, u vremenu silnih promjena i međusobnih djelovanja starog i novog, ne može se ni tzv. tradicionalni život promatrati ne obazirući se na sadašnji trenutak života, na procese mijene koje upravo trpi i koji se događaju pred našim očima, jedinstveni i neponovljivi. Ako im mi u ovom času ne obratimo pažnju, naši će ih sljedbenici teškom mukom pokušavati rekonstruirati, jednako teško kao što mi danas nastojimo uskrsnuti slična zbivanja iz prošlosti. Međutim, ne smatram da je za taj rad potrebno pronalaziti neku novu naučnu disciplinu, jer je predmet etnologije — prema bilo kojoj od velikog broja njegovih definicija — dovoljno širok da obuhvati i takva nastojanja. Sredina istraživanja (selo, varoš, grad), metode i tehnike kao i cilj rada ionako se razlikuju u pojedinim školama i pravcima u etnologiji, i nitko ne sumnja da treba nastaviti i uvećati napore na njihovu razvoju i usavršavanju.

Govoreći o odnosima etnologije i sociologije, Dunja Rihtman-Auguštin zastupala je shvaćanje da se tu radi o dva različita pristupa istom sadržaju (čovjek i čovječanstvo) pozivajući se na zajedničku izjavu A. L. Kroebera i T. Parsonsa u kojoj su naglasili da se prema sadašnjem stanju znanja i spoznaje nijednom od tih pristupa ne može dati prvenstvo. Međutim, i ova referentica smatra da se naša današnja etnologija ne bavi dovoljno nekim pojavama suvremene jugoslavenske kulture i društva, a uvjerena je da bi se kombiniranom sociološkom i etnološkom analizom — dakle suradnjom — moglo pridonijeti njihovu razumijevanju. Kao primjere navela je kulturne i društvene promjene, samoupravljanje i vrednote.

Dunja Rihtman-Auguštin jedan je od rijetkih etnologa koji, poznavajući najnovije tokove etnologije i sociologije u svijetu i kod nas, nastoji svoje etnološko djelovanje usmjeriti preko današnjice na budućnost, temeljeći na dosadašnjim iskustvima i rezultatima. Ne vjerujem da bi itko mogao osporavati smisao tih nastojanja, iako se uvijek može postaviti praktično pitanje snaga i mogućnosti naše etnološke stvarnosti i u vezi s time pitanje prioriteta u izboru zadataka. Naime, dok naše etnološke naučne ustanove životare s malim brojem stručnjaka i minimalnim sredstvima, neminovno je da se nekim zada-

cima daje prednost (kao što je istraživanje tradicionalne kulture kao baze bez koje se ne može dalje napredovati u etnološkom radu). Ipak, pitanja prioriteta rješavaju pojedinci prema svom vlastitom uvjerenju, koje ne mora uvijek biti ispravno i koje često ne vodi računa o vremenu i društvu u kome živi i o zahtjevima toga vremena i društva. Vremenu kao ni ljudima ne treba podilaziti, ali je dužnost boriti se za mjesto i prestiž svoje struke, što znači za sredstva i mogućnosti za njen razvoj i napredak. I konačno, zar nije predmet etnologije kultura, koja nerazdvojno postoji i postojat će koliko i ljudsko društvo? Ako je možda njen predmet samo tzv. tradicionalna kultura, znači li to da će s nestankom te kulture nestati i etnologije? Ako je tako, onda nam zaista ne preostaje ništa drugo nego da drhtimo pod pritiskom te prijetnje i čekamo skorij kraj.

Četvrtu temu kongresa većina učesnika shvatila je kao priliku da upozna skup s rezultatima svojih novijih istraživačkih radova, s iznimkom Radmile Filipović-Fabijanć, koja je dala koristan informativni osvrt na etnološku djelatnost u BiH posljednjih dvadeset pet godina. Održani su ovi referati: Radmila Filipović-Fabijanć, *Pregled i karakteristike etnološkog rada u BiH 1944—1969*; Margarita Kašuba, *Važnije četvrti tradicionalnoj zimnoj obradnosti narodov Jugoslavii v sravnitel'no etnografičeskom plane*; Nikola Pantelić, *Istraživanja porodice i porodičnih odnosa u severoistočnoj Srbiji*; dr Slobodan Zečević, *Vodeni duh u narodnom verovanju severoistočne Srbije*; Milica Matić, *Novija istraživanja pogrebnih običaja u Sremu*; Dušan Drljača, *Neka zapažanja o životu i običajima sarajevskih Jevreja*; dr Bela Römer, *Narodna i industrijska tehnologija*.

Pored praćenja referata i diskusije učesnici kongresa prisustvovali su i Godišnjoj skupštini EDJ, otvaranju izložbe akademskog slikara Rizmaha Stetića, organizirane u povodu kongresa EDJ, predstavi zeničkog ansambla narodnih igara i pjesama i grupe iz Guče Gore, prijemu kod predsjednika Općinske skupštine Zenice, posjetili su zenički pazar, Muzej grada Zenice i Metalurški institut »Hasan Brkić«, a na kraju su učinili izlet u okolicu Zenice. Tako opširan program uspio je zahvaljujući izvanrednoj organizaciji, za koju je posebno zaslužan Muzej grada Zenice na čelu s direktorom Fikretom Ibrahimpašićem. Radnici Muzeja, kao i čitava zenička javnost, pokazali su se kao neobično gostoljubivi domaćini. Jedini prigovor može se dati stručnoj organizaciji kongresa zbog odabiranja prevelikog broja tema, što je rezultiralo njihovom samo djelomičnom obradom i pomanjkanjem vremena za diskusiju. Potpun promašaj bilo je prikazivanje filmova, koji su samo prema najavi bili etnološki.

Zora Rajković-Orepić

XVI KONGRES SAVEZA UDRUŽENJA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE
(Herceg-Novi, 16—19. IX 1969)

U Igalu kraj Herceg-Novog održan je XVI kongres Saveza udruženja folklorista Jugoslavije.

Na temu o *narodnom stvaralaštvu Boke kotorske* pročitani su na kongresu ovi referati: Jovan Vukmanović (Cetinje): *Geografski pregled, etnički procesi i sastav stanovništva Boke kotorske*; Slavko Mijušković (Kotor): *Kratki osvrt*